

การพัฒนาคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน The Development of A Manual of Learning Resources in Ranong Province for Basic Education Schools

ชวณัฐ หาญโสตา¹, นัจจรี เจริญสุข², ชุศักดิ์ เอกเพชร³

Chawanut Hansoda¹, Natjaree Jaroensuk², Chusak Ekpetch³

¹สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

โทรศัพท์ 081-6070334 อีเมล chawanut020@gmail.com

²สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

โทรศัพท์ 077-913381 อีเมล graduate@sru.ac.th

³สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

โทรศัพท์ 077-913381 อีเมล graduate@sru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) พัฒนาคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) ประเมินความเหมาะสมของคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระเบียบวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา ซึ่งการวิจัยมี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระนอง จำนวน 262 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2) พัฒนาคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คนพิจารณาความสอดคล้องของหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3) การประเมินความเหมาะสมของคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้างานบริหารวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระนอง จำนวน 66 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านวิธีดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ ด้านรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ และด้านปริมาณการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง 2) การพัฒนาคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าความเหมาะสมขององค์ประกอบของคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 -1.00 แสดงว่าคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสามารถนำไปใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ 3) ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมในการนำไปใช้

คำสำคัญ : การพัฒนาคู่มือ, แหล่งเรียนรู้, จังหวัดระนอง

ABSTRACT

The objectives of this study were: 1) to study the use of learning resources in Ranong Province for basic education schools; 2) to develop the manual of learning resources in Ranong Province for basic education schools; and 3) to assess the suitability and feasibility of the manual of learning resources in Ranong Province for basic education schools. The research procedure consisted of three steps as follows. Step 1 was used to study the use of learning resources in Ranong Province for basic education schools from the sample of 262 respondents, including government teachers and education personnel under Ranong Primary Educational Service Area Office, selected by the simple random sampling method. Data were collected by a questionnaire and were analyzed by mean and standard deviation. Step 2 was used to develop the manual of learning resources in Ranong Province for basic education schools, which index of consistency was evaluated by experts. Step 3 was used to assess the suitability of the manual of learning resources in Ranong Province for basic education schools from the sample of 66 heads of academic affairs administration of schools under Ranong Primary Educational Service Area Office. Data were collected by a questionnaire.

The research findings were as follows. 1) The use of learning resources in Ranong Province for basic education schools were in a high level in overall and each aspect ranked in descending order: use of learning resources, benefits from learning resources, usage patterns of learning resources, and amount of use of learning resources in Ranong Province. 2) The development of the manual of learning resources in Ranong Province for basic educational schools showed that, regarding the appropriateness of elements of the manual, the consistency index was between 0.80 - 1.00 which indicated that the manual was consistent with the contents and could be used for the intended purpose. 3) The assessment of the suitability of the manual of learning resources in Ranong Province for basic educational schools showed that the manual was suitable for use.

Keywords : development of a manual, learning resources, Ranong Province

ความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาองค์กรไปจนถึงการพัฒนาประเทศและโลกใบนี้ การที่จะสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพขึ้นมาในสังคมได้นั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ การศึกษา เพราะการศึกษานอกจากจะทำให้มนุษย์เกิดความรู้และพัฒนาตนได้แล้ว สิ่งนี้ยังสามารถเป็นตัวกำหนดทิศทางของประเทศได้อีกด้วย ในประเทศที่ส่งเสริมการศึกษาที่ถูกทิศทาง ตลอดจนวางแผนการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้ประเทศนั้นมีต้นทุนทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพทำให้สามารถสร้างประเทศก้าวไกล การศึกษา มีความหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 2) หมายถึงกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลและสังคมมีความเจริญงอกงาม ผ่านการฝึกฝน การอบรม การสร้างสรรค์ จรรโลง การถ่ายทอดความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสืบสานศิลปวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต

ตามมาตราที่ 54 วรรค 3 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2560 : 14) ได้ กำหนดไว้ว่า ประชาชนต้องได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ โดยมีรัฐเป็นผู้ดำเนินการ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งจัดให้มีการร่วมมือกันในทุกภาคส่วน โดยหน้าที่ของรัฐคือ เป็นผู้ดำเนินการ ส่งเสริม กำกับ และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาข้างต้นมีคุณภาพและมีมาตรฐานในระดับสากล โดยกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้มีการจัดทำ แผนการศึกษาแห่งชาติ ให้มีการดำเนินการตลอดจนตรวจสอบการดำเนินการ ให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ อีกทั้ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 กำหนดเจตนารมณ์ให้การจัดการ เรียนรู้เป็นไป โดยให้คนไทยเกิดการพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ สติปัญญา และคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมต่อการดำรงชีวิตทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข จากการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของสังคม เช่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถาบัน สังคมอื่น ในมาตรา 23 ระบุว่า การจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษา ตามอัธยาศัย ต้องคำนึงถึงทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ ความเหมาะสม และมีการบูรณาการตามความเหมาะสมใน แต่ละระดับการศึกษา ในมาตรา 24 ข้อ 3-6 ระบุว่า ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดกระบวนการเรียนรู้ (3) จัด กิจกรรมที่เกี่ยวกับประสบการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติ (4) จัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ หลากหลายด้าน มีการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา (5) สนับสนุนให้ผู้สอนสร้าง บรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อ โดยการเรียนรู้ไปพร้อมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน จากแหล่งความรู้ประเภทต่าง ๆ (6) การ จัดการเรียนรู้ในทุกที่ทุกเวลา โดยมีความร่วมมือของผู้ปกครอง และคนในชุมชน อีกทั้งในมาตรา 25 กล่าวไว้ว่า การจัดตั้ง และการดำเนินงานเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ ห้องสมุดประชาชน สวน พฤษภาศาสตร์ เป็นต้น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2553 : 8-9)) มาตรฐานของการศึกษา ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ระบุในมาตรฐานที่ 3 ว่า ให้ผู้เรียนเป็นจุดเน้นสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ข้อ 1 กระบวนการเรียนรู้ที่จัดโดยผ่านกระบวนการคิด แล้วลงมือปฏิบัติสามารถประยุกต์ใช้ได้ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ดังนั้นสถานศึกษาและชุมชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการจัดแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้สถานศึกษา สามารถนำแหล่งเรียนรู้มาจัดการการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานของหลักสูตร

แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างมาก เพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสภาพจริง แหล่ง เรียนรู้จะมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้คือ บุคคล สถานที่ ธรรมชาติ ภูมิปัญญา การประกอบอาชีพ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้เอง นับเป็นคุณทรัพย์มหัศจรรย์ของความรู้ที่มีอยู่ แหล่งเรียนรู้เหล่านั้น มีทั้งที่อยู่ใน โรงเรียน รวมทั้งที่อยู่ในชุมชน (Anonymous, 2556 : ออนไลน์) ความหมายของแหล่งเรียนรู้ โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 43) หมายถึง แหล่งของข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และสารสนเทศ ที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิด การใฝ่รู้ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความต้องการ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ช่วยขยายแนวคิด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น กระตุ้นให้เกิดพัฒนากระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนำแหล่งเรียนรู้ มาใช้ในการเรียนการสอน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและเกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก เนื่องจากนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนการ จัดกิจกรรมในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารและครูจะต้องมีการกำหนดนโยบายร่วมกัน ส่งเสริมสนับสนุน การจัดหา จัดสร้างพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน พัฒนาศูนย์การเรียนรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ และการ ใช้แหล่งเรียนรู้

แต่อย่างไรก็ตามสภาพการดำเนินงานในปัจจุบัน พบว่าการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามุ่งเน้นเนื้อหาในวิชา ที่จะสอนมากเกินไปแทนที่จะมุ่งที่ตัวนักเรียน ทำให้นักเรียนได้รับความรู้จากการจินตนาการมากกว่าการได้พบเห็น ได้สัมผัส และลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากสถานศึกษายังไม่มีกำหนดช่วงเวลาที่ใช้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ ขาด งบประมาณในการสนับสนุนที่จะจัดหาหรือนำนักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ได้ เนื่องจากขาดบุคลากรในการดำเนินการ

และเกรงกลัวเกิดอุบัติเหตุในการเดินทางไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ห่างไกล และบางครั้งครูผู้สอนไม่ได้เป็นคนในพื้นที่จึงไม่ทราบข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นอย่างถ่องแท้ (ดวงฤติ ยืนนาน, 2555 : 3) อีกทั้งการที่มีแหล่งเรียนรู้ที่มากมายแต่ยังไม่มี การส่งเสริมอย่างจริงจังและไม่มีการจัดทำทะเบียนหรือข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ไว้อย่างเป็นระบบ (ธนพล ด้านวิวัฒน์ และคณะ , 2561 : 119)

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้แก่สถานศึกษาภายในจังหวัดระนอง และเป็นเครื่องมือช่วยสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ดีระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาให้เกิดความต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทำให้สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนาคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระนอง จำนวน 755 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษาระนอง จำนวน 262 คน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระนอง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แหล่งเรียนรู้ ชุมชน 5 ประเภท ประกอบด้วย

1. ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน
2. ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น
3. ประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง
4. ประเภทสื่อวัฒนธรรม และเทคโนโลยี
5. ประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

เดือนกรกฎาคม 2564 – เดือนกุมภาพันธ์ 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระนอง จำนวน 262 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทอโรยามาเน่ กำหนดสัดส่วนเป็นอำเภอ แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ขั้นตอนที่ 2

1. วิเคราะห์สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากขั้นตอนที่ 1
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ยกร่างคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 3

- นำร่างคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
1. หัวหน้างานบริหารวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระนอง ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ประเภท ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม เรื่อง การพัฒนาคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. แบบตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา คู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน
3. แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ เรื่อง การพัฒนาคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติ ดังนี้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษา จากอัตราค่า IOC (Index of Objective Congruence)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านวิธีดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ จากแหล่งเรียนรู้ ด้านรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ และด้านปริมาณการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

1.1 การใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาระนอง ด้านปริมาณการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น และแหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี ตามลำดับ

1.2 สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาระนอง ด้านรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยรูปแบบการนำผู้เรียนไปสู่แหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ นำผู้เรียนออกศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ของแหล่งเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้จริงเป็นห้องเรียน รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้มาสู่ห้องเรียน นำผู้เรียนออกฝึกประสบการณ์ ฝึกงานจากแหล่งเรียนรู้ นำผู้เรียนออกทัศนศึกษาออกสถานที่ ใช้โรงเรียนเป็นสถานที่ในการจัดนิทรรศการจากแหล่งเรียนรู้ เชิญวิทยากร ผู้มีความรู้มาถ่ายทอดความรู้ในรายวิชาต่างๆ นำผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางแหล่งเรียนรู้ได้จัดขึ้น ตามลำดับ และนำผู้เรียนออกสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ในด้านแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.3 สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาระนอง ด้านวิธีดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีกิจกรรม แบบฝึกหัด แบบบันทึกและมีการกำกับ ดูแล ผู้เรียนระหว่างการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ มีการสรุป ประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้และแจ้งผลการประเมินให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องทราบ มีการตรวจสอบและประเมินกิจกรรม แบบฝึกหัด แบบบันทึก ที่ผู้เรียนได้ลงมือทำ จากความรู้ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ และมีการวางแผนงาน สำรวจแหล่งเรียนรู้และประชุมชี้แจงการดำเนินงานต่อผู้เกี่ยวข้อง ก่อนใช้แหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ

1.4 สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาระนอง ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยช่วยแก้ไขการขาดทรัพยากรต่างๆ ในโรงเรียน เช่น ครูผู้สอน สื่อการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทดแทน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ช่วยเสริมสร้างจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จากการใช้แหล่งเรียนรู้ ช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยมในการยอมรับสิ่งใหม่แนวคิดใหม่ จากการใช้แหล่งเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ช่วยส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในด้านต่างๆ จากประสบการณ์ตรง ในการใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดเป็นทักษะใหม่ๆ จากการลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ไปเชื่อมโยงกับการชีวิตประจำวันจริงได้ ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง ช่วยกระตุ้นและเร้าความสนใจแก่ผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนรัก ภูมิใจและเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในท้องถิ่นและจากภายนอก ช่วยให้ผู้เรียนมีโลกทัศน์ในการใช้ชีวิต ในการเลือกประกอบอาชีพในอนาคตต่อไป ช่วยสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้นจากการใช้แหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ และ ช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน จากการได้สัมผัสจริงจากแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลการพัฒนาคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ความเหมาะสมขององค์ประกอบของคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประเมินความสอดคล้องและความสัมพันธ์กันของเนื้อหา ความถูกต้องและความเหมาะสมของหลักสูตร โดยการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า ความเหมาะสมของคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าดัชนี

ความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 แสดงว่าคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสามารถนำไปใช้ได้ตามวัตถุประสงค์

3. ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูสามารถนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ตามที่ได้ระบุได้จริงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ครูสามารถนำแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปใช้ในสถานศึกษาได้ และการประเมินผลการเรียนรู้วัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในโครงการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสรุปได้ว่า คู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง มีความเหมาะสมในการนำไปใช้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการพัฒนาคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านวิธีดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ ด้านรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ และด้านปริมาณการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงค์ (2554) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองศึกษา จังหวัดปทุมธานี ปรากฏว่า สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งงานวิจัยของ ฎีกา นักพ่อน (2559) ที่ศึกษาสภาพการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ด้านประโยชน์จากการใช้แหล่งเรียนรู้ และด้านวิธีดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ สำหรับ ระดับปานกลาง มี 2 ด้าน คือ ด้านรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และด้านปริมาณการใช้แหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรุศ กลีบจันทร์ (2559) ที่ปรากฏผลการวิจัยว่า สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกแต่ละด้าน พบว่า ด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

2. ผลการพัฒนาคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ความเหมาะสมขององค์ประกอบของคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประเมินความสอดคล้องและความสัมพันธ์กันของเนื้อหา ความถูกต้องและความเหมาะสมของหลักสูตร โดยการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า ความเหมาะสมของคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 แสดงว่า คู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมขององค์ประกอบของคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประเมินความสอดคล้องและความสัมพันธ์กันของเนื้อหา ความถูกต้องและความเหมาะสมของหลักสูตร โดยการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า ความเหมาะสมของคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนองสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 แสดงว่าคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสามารถนำไปใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ และผลการศึกษาของพยุง ใบบั้ม (2558) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา พบว่า องค์ประกอบของความเป็นแหล่งเรียนรู้มีความเกี่ยวข้องประสานสัมพันธ์กัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ

งานวิจัย ของ เชมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม (2553) ที่พบว่า ส่วนใหญ่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ฐานข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดสมุทรสงคราม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันกับผู้เชี่ยวชาญ ว่าฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

3. ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า มีความเหมาะสม เนื้อหาที่ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้มีความเหมาะสม แนวการจัดการเรียนการสอนมีกิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหา แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนรู้วัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในโครงการ ครูสามารถนำกิจกรรมไปปฏิบัติในแหล่งเรียนรู้ได้ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมมีความเหมาะสม ครูสามารถนำแนวการจัดการเรียนการสอนไปใช้ในสถานศึกษาได้ และครูสามารถนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ตามที่ระบุได้จริง สอดคล้องกับการศึกษาของฎีกา นักพ่อน (2559) พบว่า ผลการประเมินคู่มือการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญ ประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้ และผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมพบว่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ข้อที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเนื้อหา รองลงมา ได้แก่ด้านภาษา และ ด้านการนำไปใช้ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ และเช่นเดียวกับการศึกษาของเชมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม (2553) โดยได้ประเมินความเหมาะสมของฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่าฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้จังหวัดสมุทรสงครามมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา

1. ด้านปริมาณการใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารควรดำเนินการ ดังนี้ คือ ควรจัดทำสมุดบันทึก นิเทศติดตามจำนวนครั้งในการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน กำหนดแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม โดยวางแผนร่วมกับครูในกลุ่มสาระต่างๆ ที่เรียนรู้เกี่ยวกับเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ชัดเจน
2. ด้านรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารควรดำเนินการแต่ละประเด็นดังนี้ จัดกิจกรรมโดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชน
3. ด้านวิธีดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ตามกิจกรรมที่ปฏิบัติก่อนการใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารควรจัดทำเอกสาร หรือรูปแบบอื่น เช่น ถ่ายทำวีดิทัศน์ แฟ้มสะสม เพื่อรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ
4. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารควรนิเทศ กำกับติดตาม และให้คณะครูรายงานการจัดกิจกรรมให้ผู้บริหารทราบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการใช้แหล่งเรียนรู้กับประสิทธิผลด้านการสอนของครูผู้สอนในโรงเรียน
2. ควรมีการวิจัย การประเมิน ติดตามกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ว่ามีการใช้แหล่งเรียนรู้ เพิ่มขึ้นมาน้อยเพียงใด
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้
4. ควรศึกษาวิจัยการใช้แหล่งเรียนรู้นอกจังหวัดระนอง สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. ควรทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษาสังกัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม (2553). การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้จังหวัดสมุทรสงคราม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ฎีกา นักพ่อน, ชูศักดิ์ เอกเพชร และโสภณ เพ็ชรพวง. (2559). การพัฒนาคู่มือการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. วารสาร นาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 8(1), 107.
- ดวงฤดี ยืนนาน. (2555). การจัดทำคู่มือครู เรื่องการใช้แหล่งเรียนรู้ในอำเภอเกาะสมุย. ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ธนพล ด่านวิวัฒน์, พระครูวิฑิต ศาสนทร และชาลี ถักดี. (2561). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โรงเรียนบ้านริมใต้ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารบัณฑิตวิจัย ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2561).
- นิรุต กลีบจันทร์. (2559). แนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงค์. (2554). การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พยุง ไบแย้ม พนม พงษ์เพน্থลย์ และกรัณย์พล จิวธรรมมงคล. (2558). การพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา. วารสารสารสนเทศ, 14(1), 23

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี